

Colson Whitehead, escriptor i professor universitari, va néixer el 1969 i ha crescut a Manhattan. Autor de diverses obres de ficció i assaig, va revolucionar l'escena literària estatunidenca amb *El ferrocarril subterrani* (Periscopi, 2017), una obra amb la qual va obtenir els prestigiosos National Book Award 2016 i el premi Pulitzer d'obres de ficció 2017. Això el va catapultar directament a l'exclusiva llista dels autors que han guanyat alhora aquests dos premis i entre els quals hi ha noms com William Faulkner, John Updike i Annie Proulx. L'any 2020 va obtenir el seu segon premi Pulitzer d'obres de ficció per *Els nois de la Nickel* (Periscopi, 2020), un èxit que abans d'ell només han aconseguit Booth Tarkington, William Faulkner i John Updike. *El ritme de Harlem* és la seva tercera obra traduïda al català.

Yannick Garcia (Amposta, 1979) ha traduït autors com ara George Saunders, Sherman Alexie, Lydia Davis, Neil Gaiman, Jenny Offill, W. S. Maugham, Carson McCullers, Jane Austen, Jesse Ball, Gianni Rodari, Christine Angot i William Kotzwinkle. També ha traduït llibres infantils i juvenils, assaig i obres de teatre. Com a autor, ha escrit el recull de poemes *De dalt i de baix* (Edicions 62, 2003), les narracions de *Barbamecs* (Cossetània, 2011) i *La nostra vida vertical* (L'Altra Editorial, 2014), així com relats apareguts en antologies com ara *Els caus secrets* (Moll, 2013), *Emergencias* (Candaya, 2013), *Punts de fuga* (Males Herbes, 2015), *Amb la llengua fora* (Godall, 2016) i *24 contes al dia* (Godall, 2018).

Constance Grady, *Vox.com* – «Un joc extremament intel·ligent, una novel·la de lladres que també és una obra moral sobre les polítiques de respectabilitat, una comèdia familiar disfressada de gènere negre. *El ritme de Harlem* es llegeix com un llibre on el seu autor s'ho va passar molt i molt bé mentre l'escrivia. El diàleg té ganxo i ritme però el més admirable de tot plegat és la construcció del personatge d'en Ray, que fa avançar la narració amb una ambició implacable. Aquest llibre és una explosió.»

Janet Maslin, *The New York Times* – «Un llibre ric i salvatge que podria passar per literatura de gènere. És molt més que això, però només pel valor que té com a producte d'entreteniment, Whitehead ja hauria de comptar amb el mateix èxit popular que va rebre amb les dues novel·les anteriors, *El ferrocarril subterrani* i *Els nois de la Nickel*.»

Denny S. Brice, NPR – «Colson Whitehead té dos Pulitzerers al seu palmarès, així com molts altres premis per les seves celebrades novel·les. *El ritme de Harlem* és un thriller policíac intrigant que n'afegirà uns quants més. És una novel·la fabulosa de lectura obligatòria.»

Clifford Thompson, *The Wall Street Journal* – «Una novel·la excitant que t'embolcalla.»

San Francisco Chronicle – «Vertiginosa, perspicaç i molt divertida. *El ritme de Harlem* és una novel·la sobre la raça, el poder i la història de Harlem, tot plegat amb aparença de thriller criminal.»

Hamilton Cain, *Star Tribune* – «Fascinant, cinematogràfica. L'evocació de Whitehead del Harlem de principis dels seixanta, farcida de traïcions i de dobles morals, vidres trencats i somnis perduts, és irresistible. Una carta d'amor a un temps i un lloc.»

Walton Muyumba, *The Boston Globe* – «Enlluernadora. Apassionant i intel·ligent.»

Steph Cha, *Los Angeles Times* – «Una lectura espectacularment plaent i alhora literària. També és una novel·la negra addictiva i sense manies.»

Associated Press – «*El ritme de Harlem* és una farsa salvatgement entretinguda. Però, com és d'esperar en un doble guanyador del premi Pulitzer i d'una beca MacArthur, Whitehead també ens ofereix una denúncia devastadora i fonamentada històricament de les vides separades i desiguals dels blancs i els negres a la Nova York de mitjans de segle xx.»

Booklist, Starred Review – «Presenta una meravellosa col·lecció de personatges que se'ns mostren en plenitud, barrejant alegria, humor i tragèdia. Un triomf en tots els sentits.»

Colson Whitehead

**EL RITME
DE HARLEM**

Traduït de l'anglès per Yannick Garcia

ANTÍPODA, 73

EDICIONS DEL PERISCOPI

Títol original: *Harlem shuffle*
© Colson Whitehead, 2021

Primera edició: març del 2023

© de la traducció: Yannick Garcia, 2023
© de les il·lustracions de la coberta: DonNichols / Getty Images, jgroup / Getty Images, CSA-Images / Getty Images, ullstein bild / Getty Images, H. Armstrong Roberts / ClassicStock / Getty Images.
Adaptació de la coberta de l'edició americana per Tono Cristòfol/Periscopi © de la coberta americana (Doubleday/PRH): Oliver Munday
© de la fotografia de l'autor: Chris Close, 2022
© d'aquesta edició: Edicions del Periscopi SLU, 2023

Publicat per Edicions del Periscopi SLU
info@periscopi.cat | Web: www.periscopi.cat
Facebook: www.facebook.com/Periscopi
Twitter: twitter.com/Ed_Periscopi
Instagram: @edicions_del_periscopi

Impressió: Romanyà Valls, Capellades

Imprès a Catalunya – Printed in Catalonia

Edició a càrrec d'Aniol Rafel, Andrea Rovira i Marta Rubirola
Maquetació: Tono Cristòfol
Correcció: Núria Saurina Eudaldo, Òscar Lozano, Francesc Gil-Lluch
Disseny de la col·lecció i interiors: Tono Cristòfol

Aquest llibre s'ha imprès amb un paper offset cru de noranta grams i ha estat compaginat amb la tipografia Caslon Pro en cos 11,5.

Dipòsit legal: B 21624-2022
ISBN: 978-84-19332-17-2

Tots els drets reservats. Queda rigorosament prohibida, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, sota les sancions establertes per la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics.

Per a Beckett

LA CAMIONETA

1959

«En Carney anava una mica tort,
però tampoc era un perdulari...»

U

El cosí Freddie el va convidar a sumar-se a l'atrancament una nit xafogosa de començaments de juny. En Ray Carney havia tingut un d'aquells dies d'anar amunt i avall: d'una punta a l'altra de l'illa, es movia com una fletxa per tota la ciutat. El motor no parava de rondinar. Primer havien passat per les botigues d'electrònica a descarregar les últimes tres consoles, dues RCA i una Magnavox, i endur-se el televisor que hi havia deixat. De les ràdios ja n'havia desistit, no n'havia venuda cap en un any i mig, per molt que les rebaixés i que pidolés. Ara ocupaven un espai al soterrani que necessitava per a les noves butaques reclinables que havien d'arribar de la marca d'Argent la setmana vinent i per al que arreplegués aquella tarda al pis de la difunta. Feia tres anys, les ràdios eren les més bones de la gamma; ara, unes mantes encoixinades tapaven aquells elegants moblets de caoba, subjectades al terra del vehicle amb unes corretges de cuir. La camioneta rebotava pel ferm endimoniament de l'autopista de West Side.

Justament aquell matí havia sortit un altre article al *Tribune* dient que l'Ajuntament enderrocava l'autopista elevada. La carretera, estreta i empedrada amb saliva dejuna, havia estat

un nyap de bon començament. Els dies bons era una corrua lenta, una discussió aferrissada de clàxons i de renecs, i els dies de pluja els sots es tornaven llacunes traïdores, un xip-xap esgarrifós. La setmana passada un client havia entrat a la botiga amb el cap embenat com una mòmia: li havia caigut a sobre un fragment d'una balustrada quan passava per sota d'aquell esguerro. Deia que els pensava denunciar. En Carney li havia dit: «Hi té tot el dret». Pels volts de Twenty-Third Street, les rodes de la camioneta van entomar un cràter i va patir per si alguna RCA li sortia disparada cap al Hudson. Quin descans, quan per fi va poder enfilear Duane Street sense incidents.

El contacte que en Carney tenia al barri de l'electrònica era a mitja altura de Cortlandt, sortint a Greenwich, al rovell de l'ou. Havia trobat una plaça davant de Ràdios Estupendes Samuel (REPAREM TOTES LES MARQUES) i va anar a veure si hi era l'Aronowitz. Aquell any havia fet el viatge fins allà dos cops i s'havia trobat la botiga tancada en ple dia.

Pocs anys enrere, passar per davant d'aquells aparadors atapeïts era com fer girar el dial d'una ràdio: un local inundava el carrer de jazz amb uns megàfons, el següent de simfonies alemanyes, l'altre de ragtime, i així. Electrònica S & S, Alta Gamma Landy, Steinway el Rei de les Ràdios. Ara era més probable que sentís rock-and-roll, un esquer desesperat per atreure les colletes d'adolescents, i que els aparadors estiguessin a vessar de televisors, les últimes meravelles de DuMont, Motorola i tota la pesca. Moblets en fusta noble clara, les noves i elegants línies portàtils i equips d'alta fidelitat tres en un amb tub d'imatge, sintonitzador i platina en un mateix mòdul, molt ben pensat. El que no havia canviat era la ruta que en Carney feia en ziga-zaga per les voreres, esquivant els contenidors enormes i els cubells de vàlvules de buit, transformadors d'àudio i condensadors que atreien ferrovellers des de tots els racons dels tres estats. Qualsevol recanvi que fes falta, totes les marques, tots els models, a preus raonables.

Es notava un buit per on abans havia circulat el ferrocarril elevat de Ninth Avenue. Aquell objecte desaparegut. El seu pare l'havia portat allà un parell de vegades en un d'aquells encàrrecs misteriosos, quan era petit. De vegades a en Carney encara li semblava sentir el tren, retronant de fons en la música i el regateig del carrer.

L'Aronowitz estava abocat damunt del taulell de vidre, amb una lent d'augment enganxada a la còrnia, examinant un dels seus ginys.

—Senyor Carney —va dir estossegant.

Ben pocs blancs el tractaven de senyor. Si més no, al centre. El primer cop que en Carney va anar al barri per feina, els dependents blancs van fer com si no el veiessin; atenien abans qualsevol aficionat que hagués entrat després d'ell. S'aclaria la gola, gesticulava, però continuava sent un fantasma negre, botiga rere botiga, acumulant les humiliacions habituals, fins que va enfilem les escales de ferro negre d'Aronowitz i Fills i el propietari li va preguntar: «Com el puc servir, senyor?». Aquell com-el-puc-servir volia dir «Com el puc servir?» i no «Què hi fots, tu, aquí?». A la seva edat, en Ray Carney havia après a dominar-ne totes les variants.

Aquell primer dia en Carney li va dir que tenia una ràdio que calia reparar; acabava de començar a treballar amb aparells poc usats com un extra. L'Aronowitz el va tallar quan va veure que provava d'explicar-li el problema, va anar per feina i va descargolar-ne la carcassa. Des d'aleshores, quan hi anava en Carney no malgastava saliva: es limitava a deixar les ràdios davant de l'expert i el deixava que s'hi barallés. El protocol era: sospirs i esbufecs cansats mentre valorava el problema, amb tot d'estris platejats resplendents que en burxaven l'interior. El seu verificador Diagonometer comprovava els ploms, les resistències; calibrava el voltatge, furgava per safates sense etiquetar dels arxivadors d'acer que entapissaven les parets de la botiga

penombrosa. Si el problema era pelut, l'Aronowitz feia mitja volta amb la cadira i es perdia pel fons del taller amb més esbufecs. A en Carney li recordava un esquiol del parc dels que sortien escopetejats a buscar nous solitàries. Potser els altres esquirols de les botigues d'electrònica entenien aquell comportament, però a un llec com ell li semblava un furor animal.

Sovint en Carney sortia a buscar un entrepà de pernil i formatge per deixar que l'home fes feina tranquil.

L'Aronowitz sempre aconseguia reparar l'aparell o trobar el recanvi pertinent. De tota manera, el vell l'exasperava, tanta nova tecnologia, i normalment deia a en Carney que tornés l'endemà, quan era un televisor, o l'altra setmana, quan li arribava el nou tub d'imatge o la nova vàlvula. Es negava a rebaixar-se caminant un carrer per tenir tractes amb un competidor. Així és com havia fet cap en Carney allà aquell matí. La setmana abans hi havia deixat el Philco de vint-i-una polzades. Amb una mica de sort, el vell se li quedaria totes les ràdios.

En Carney va carretejar una de les grans RCA fins a la botiga i va tornar a buscar l'altra.

—Diria al nano que et donés un cop de mà —va dir l'Aronowitz—, però li he hagut de rebaixar les hores.

El noi, que es deia Jacob i era un adolescent sorrut i amb marques de pigota sortit d'una barriada de Ludlow Street, feia més d'un any que no treballava allà, pel que veia en Carney. Allò de l'«i Fills» del rètol només havia estat una aspiració (feia molt que la dona de l'Aronowitz se n'havia tornat a Jersey a viure amb la seva germana), però als locals d'aparells i de components electrònics els estirabots i les fanfarronades eren marca de la casa. «Els millors de la ciutat», «La casa de les gangues», «Imbatibles». Dècades abans, el boom de l'electrònica havia convertit el barri en l'escenari per a l'ambició dels immigrants. Obries la paradeta, venies la moto i deixaves enrere el xup-xup de les cases barates. Si t'anaven bé les coses, obries una segona bo-

tiga i ampliaves al local del costat, que havia abaixat la persiana. Passaves el negoci als fills i et retiraves en un dels nous barris residencials de Long Island. Tot això si t'anaven bé les coses.

En Carney creia que a l'Aronowitz li convindria oblidar-se d'allò dels Fills i optar per un nom més fresc: tv i Ràdio la Bomba, Electrònica a Propulsió. Però si l'hi hagués dit hauria capgirat la relació, perquè en aquella botiga qui repartia consells era l'Aronowitz, d'empresari a empresari, gairebé sempre en la línia d'«Aplica't tu sempre la lliçó primer». A en Carney no li feien cap falta els consells del vell sobre pràctiques comptables i col·locació de productes. A la paret del despatx hi tenia penjat el diploma en empresarials del Queens' College al costat d'una foto signada de Lena Horne.

En Carney va entrar els tres aparells de ràdio. Per aquelles voreres ja no hi circulava tanta gent com abans.

—No, no estan espatllades —va dir en Carney mentre l'Aronowitz desplejava el seu farcell d'estrís, un rotlle de feltre verd amb ranures—. He pensat que li podien interessar.

—No tenen cap pega?

Com si una cosa que funcionés correctament fos una proposta estrambòtica.

—He pensat que, ja que venia a buscar el televisor, l'hi comentaria per si l'interessava.

D'una banda, quin interès podia tenir un reparador de ràdios en una ràdio, oi?, però és que, a sobre, tots els comerciants tenien negocis d'a més a més. En el cas de l'Aronowitz, li constava que era així.

—Vengui-les a peces o el que sigui, no?

L'Aronowitz va enfonsar les espatlles.

—Peces. Miri, de clients ja li dic ara que no en tinc, senyor Carney, però de peces, les que vulgui.

—Em té a mi, Aronowitz.

—En efecte, el tinc a vostè, senyor Carney. I és de molta confiança.

Va preguntar per la dona i la filla d'en Carney. Esperaven criatura? *Mazel tov*. Es va passejar un polze pels elàstics negres meditant la resposta. La pols es cargolava en la claror.

—Conec un home a Candem —va dir l'Aronowitz— que és especialista en això. Hi té tirada, per les RCA. Potser l'interessen. O potser no. Deixi-les i, la propera vegada, li diré si hi ha hagut sort.

Quedava pendent la Magnavox. Armariet de noguera, altaveu de greus de divuit polzades, canviador Collaro. I de gamma superior, si més no feia tres anys.

—Deixi-la, també, aviam què en trec.

El vell sempre havia tingut la cara caiguda, una galtera contínua amb tot de replecs i de parpelles flonges, i també tenia decaigut el posat. Com si, de tant abocar-se damunt les màquines tantes hores, el xuclessin cap a elles. Últimament aquella tracció descendent s'havia accelerat, cada cop es rendia més a la realitat de la vida. Els articles havien canviat, la clientela s'havia transformat en uns éssers diferents i les aspiracions no havien donat tot el fruit que prometien. Però vaja, en aquells temps crepusculars encara li quedaven algunes distraccions que el tenien entretingut.

—Tinc el seu televisor —va dir.

Va tossir en un mocador groc descolorit. En Carney el va seguir a la rebotiga.

El nom del local (unes lletres austeres amb pintura daurada a l'aparador) prometia una cosa, la recepció rònega de l'entrada, una altra, i aquella sala transmetia una tercera sensació que era absolutament espiritual. L'ambient era diferent, llòbrec, però reverencial; allà la saragata dels altres locals quedava esmorteïda. Receptors desmuntats, tubs d'imatge de diverses mides, entranyes de maquinària disposades en safates metàl·liques abarro-

tades. Al mig de la sala, la taula de treball estava il·luminada amb un focus, un espai verge en la fusta senyalada que esperava el proper pacient, amb les eines i els instruments de mesura rectangulars col·locats amb cura al voltant. Cinquanta anys abans, la major part de coses que hi havia en aquella sala no existien, només eren una vaga intuïció pels confins de la imaginació d'algun inventor... i, de sobte, hi havia espais com aquell en què els homes guardaven els seus secrets.

Fins que arribava l'última novetat.

On abans havia tingut el noiet l'escriptori ara hi havia un catre de soldat plegable, amb una manta de llana de quadres doblegada en forma d'essa al damunt. Havia estat dormint allà? Mentre el reparador de ràdios li ensenyava el camí, en Carney es va fixar que encara s'havia aprimat més. Tenia ganes de preguntar-li com anava de salut, però es va mossegar la llengua.

A l'aparador l'Aronowitz hi tenia una estesa polsegosa de transistors, però els articles del darrere tenien molt més gir. El Philco 4242 d'en Carney era a terra. En Freddie l'havia portat a la botiga d'en Carney amb una plataforma xerricosa i li havia jurat que estava en un «estat de primeríssima categoria». Hi havia dies que en Carney sentia la necessitat de pressionar el seu cosí quan intuïa que mentia fins que confessava, i d'altres en què se l'estimava tant que el més petit calfred de desconfiança el feia avergonyir. Quan havia endollat el televisor i s'havia encès, la seva recompensa havia estat un puntet blanc al mig del tub i un zum-zum displicent. No va preguntar a en Freddie d'on l'havia tret. No ho feia mai. Els televisors no trigaven a abandonar la secció de productes poc usats quan en Carney els posava el preu que tocava.

—No han sortit de la capsa —va dir en Carney.

—Com? Ah, d'aquests.

Hi havia una pila de quatre televisors Silvertone al costat de la porta del lavabo, amb tauleta Lowboy de fusta clara,

multicanal. Els fabricava Sears i els clients d'en Carney adoraven Sears des que eren petits, quan els seus pares compraven per catàleg perquè els blancs de les ciutats del sud es negaven a atendre'ls o els apujaven el preu.

—Els va portar ahir un senyor —va dir l'Aronowitz—. Em va dir que havien caigut d'un camió.

—Les capsas fan bona pinta.

—Devien caure de molt a baix.

Cent vuitanta-nou de preu de venda, posa-hi vint més d'impost de Harlem per ser una botiga de blancs; inflar els preus no era una exclusiva de tot el que quedava més avall de la Mason-Dixon. En Carney va dir:

—En podria vendre algun als meus clients, segurament.

Per cent cinquanta a terminis, els creixerien potes i sortirien per la porta cantant l'himne americà.

—N'hi puc donar dos. L'hi incloc la reparació del Philco. Només era un cable solt.

Van arribar a un pacte pels televisors. Quan sortia, l'Aronowitz li va preguntar:

—M'ajuda a dur les ràdios al darrere? M'agrada tenir la recepció presentable.

Un cop a l'Uptown, en Carney va agafar Ninth Avenue perquè, amb els televisors nous, no es refiava de l'autopista. Tres ràdios menys, tres teles noves: no començava malament el dia. Va fer que en Rusty descarregués els televisors a la botiga i se'n va anar a la casa de la difunta, a 141st Street. El dinar van ser dos fränkfurts i un cafè al Chock Full o'Nuts.